

Jőjjetek

1961 március-április.
14. évfolyam, 2. szám.

Egyházaink itt és most

apunk hasábjain írunk a legkülönbébb lésekről. Foglalkozunk irodalmi, filozófiai, plógiai, gazdasági, társadalmi kérdésekkel, ünk verseket — hiszen hogy is létezhetnék ar sajtótermék költemények nélkül? — mények reprodukciót, írunk könyvekről, de mindezek között ugyanakkor szükség arra is, hogy a magunk mindennapi kérébe is elmerüljünk. Így szeretnénk megállni t a magunk magyar egyházi élete próbájánál.

esszük ezt mint református keresztyének. szük azonban mint magyar emberek is.

agyarországon az egyházak szerepe és helye egész nép életében egész más mint az emi-óiban. Az egyházak helyzete és jelentősége ázadok fejlődésének eredménye. A keresz-úség ott van minden város és falu templo-va építve, az iskolai emlékekbe vésvé, a te-ó fejfájába faragva, a társadalom szokásai-a család, a város, a falu hagyományai-ve. Az élet egységébe, teljességébe beletar-k a vasárnap reggeli harangzó még annak ámára is, aki maga nemigen jár templomba. aló igaz, ez a kép az utóbbi 15 év alatt sok ton megváltozott mind a kommunista egy-ellenes politika mind az egyházakban vég-ent ébredés folytán. Odahaza is átalakulás folyamatban, melynek a méreteit innét lehet megállapítani — egyébként, úgy zük, odahaza sem — mert a terror oly erős den ellen, ami keresztyénséget jelent, hogy ló igazat felfedni nem tudja ma senki. A ásellenes nyomás az állam részéről talán nem volt még oly erős, mint éppen most. indazonáltal hisszük azt is, hogy a fenti mint háttér, mint egész, igaz. Mi bele-erertünk a magunk világába s abból kirá-ott bennünket a menekülés vagy az emi-ás elemi ereje. Új országokba kerültünk, sen új élethelyzetekbe, új feladatok elé. cseng többé az otthoni kis falu harangja, sze maradtak az elhagyott fejfák, széthul-uk a családok, életünk egy új egzisztencia útására összpontosul. Az új országokba való eszkedés éveken keresztül hihetetlen er-ítést követel tőlünk. Megváltoznak az élet-áink is.

ben az új helyzetben az egyház, a keresz-úség szerepe és jelentősége is egészen más az életünkben mint azelőtt volt. Némelyek en a menekülés megrázkódtatásában kerül-öntő módon szembe önmagukkal. Az k közelebb jut ezáltal Istenhez, a másik lodik Tőle. Az egyik könnyen beilleszkedik új ország egyházi viszonyaiba, a másik sbbé. Az igények, melyeket az egyházzal ben támasztunk, alapvetően megváltoz-Égyben azonban megváltoznak azok az yek is, melyeket az egyház támaszt velünk ben.

rmilyen legyen is helyzetünk az új világ-akár betagozódunk a helyi egyházakba nem, előbb vagy utóbb felmerül bennünk gy magyarul imádkozni, magyarul énekelni rtárt. Nem véletlen az, hogy azok a népek, ek évszázadok óta a világ minden sarká-

ban megfordulnak, mint az angolok, a hollan-dok, stb., külföldön mindenütt kiépítették a ma-guk helyi egyházi formáit. Nekünk magyarok-nak e téren kiváló példa az a számos magyar gyülekezet, amely Amerikában alakult oda kivándorolt honfitársaink körében.

A helyi egyházakba való betagozódás és ma-gyar egyházi életben való megmaradás egyéb-ként a tapasztalat szerint nem zárják ki egy-mást. Ebben is kifejezést nyer az a természetes kettősség, melyben az emigráns él. Ezt a ket-tősséget nem kell szégyenlení: öntudatosan meg kell ezt élni, mert így vagyunk őszinték önmagunkhoz.

A mi magyar egyházaink ott vannak, ahol mi vagyunk: Németországban, Új-Zélandon, Argentínában, Hollandiában, az Egyesült Álla-mokban és Svájcban, stb., stb. Ott hirdettetik az Íge, ott zendül fel a zsolttár, ott száll az imádság a magunk anyanyelvén.

Meg kell itt hajtunk a köszönet és elis-merés zászlaját — ámbátor ők ezt nem várják el — azok előtt a lelkipásztorok előtt, akik a lelküket, egész egzisztenciájukat töltik bele abba a szolgálatba, melyet így végeznek Krisztus magyar nyája közepette. Mert nem könnyű ez a feladat, ha valaki igazán és következetesen vállalja azt. De ugyanakkor mérhetetlenül fon-tos, mert elemi szükség mindnyájunk számára. A lelkipásztor az emigráció mindenese. Ki-mondott lelkipásztori munkája mellett egy szem-élyben tolmács és ügyvéd, szociális gondozó és pszichiáter, magyar érdekképviselő a leg-különbébb szervezetekben, kapcsolópont ma-gyarok és a befogadó ország között stb. Ugyan-ezt a munkát végzik munkatársaik, akiket épp-oly mély köszönet illet. Egyházaink egyben a magyar kulturális és társadalmi élet köz-pontjai is.

Míg azonban Magyarországon évszázadokon át az egyházi élet elszokott attól, hogy saját magát tartsa el, addig erre menthetetlenül rá kell szoknia az emigrációban. Itt-ott helyi egy-házak segítik a magyarok között folyó lelki-pásztori munkát. Mindenki számára világos kell hogy legyen azonban, hogy a magyarok-nak maguknak kell ehhez elsősorban hozzá-járulniok; bárhol a föld kerekén. A végletekig nem élhetünk úgy mint koldusok! Főleg ha a valóságban nem is vagyunk azok.

Ha megnézzük, hogy mit tudtak tenni a fran-cia hugenották, akik szerte egész Európában egyházakat szerveztek, melyek ma, több száz év múltán, még mindig fennállanak, ha látjuk, mire voltak képesek Amerikába kivándorolt magyar véreink, kik oly sok magyar gyüle-kezetnek vetették meg az alapját, felmerül a kérdés, miért nem lehet ezt így csinálni egye-bütt is? Miért nem tesszük ezt mi magunk?

Önálló, önfenntartó magyar gyülekezetek az egyes országokban: ez keresztyéni feladatunk, de ez magyar feladatunk is. Nem pózolásból és magyarkodásból mondjuk ezt, hanem azért, mert érzésünk szerint csak ez felel meg a ma-gunk belső szükségességének. Az emigráns magyarság ma már olyan anyagi helyzetben van, hogy erre minden további nélkül képes.

Csak akarni kell!

Emlékezzél, keresztyén . . .

*Emlékezzél, keresztyén, az üdött Jézusról,
Ártatlan haláláról, nagy kénvallásáról,
Szent vére hullásáról, nyomorúságáról,
Kit te érted szenvedő ő nagy szerelméből.*

*Régen Paradicsomba valál méltóságba,
Istennek malaszijába nagy ártatlanságba,
Azután teremődnek esél fogságába,
Mikor gonoszságodért esél haragjába.*

*Téged onnan kivete ez gyarló velágba,
És siralmnak völgyébe ő nagy haragjába,
Te nagy bűnös voltodért baromhoz*

*hasonla,
Hogy bűnöd megesmérnéd ez
nyomorúságba.*

*Azután menyországból tereád tekente,
Látván nagy nyavalyádat rajtad*

*könnyöröle,
Mennyből érted leszálla az Sziznek
méhébe,
Öltözék szerelmedért bizony, emberségbe.*

*Harminchárom éviglen tenéked szolgálá,
Nagy nyomorúságában érted megjárada;
Lén te idvességednek szentséges*

*példája,
És keserő bűnödnek kegyes megváltója.*

*Te örök fogságodért ő megfogattaték,
Kegyetlen bűneidért megostoroztaték,
Mennyei koronáért tövissel*

*koronáztaték,
Te keserő kénodért keserven kénzaték.*

*A kemény keresztfának kénját rádevevé,
Ő kénjának helyére nagy kénnal viselé,
Te kegyetlen bűnödért őtet megfeszéjték,
Drágalátos szent vérét érted mind*

*kiönték.
Ő, halandó keresztyén, ezeket
megmondjad,
Édességes Jézusnak kénját meggondoljad,
Keserő szent halálát szívedbe jorgassad,
Hogy halálod idején szent színét*

láthassad!

(Winkler-kódex, 1506.)

Egy Ismeretlen Világ Krisztus Kör

(Nelson Glueck, kiváló régész egy feledésbe merült nép nyomait kutatta. Ez a nép a nabateusok népe volt, amely Krisztus születése idején élt és csodálatos hatással volt a keresztényiségre.)

Az Izrael déli részén elterülő forró Negev-sivatagot ma már a keresztényiség életében a legfontosabb országok egyikének tekinthetjük. Az elmúlt évek során itt, a világ e kopár zúgában, a csodálatos nabateus nép sűrű nyomaira bukkantam. Párját ritkító kultúrájával mély hatással volt az első keresztények világára és zsidó származású híveikre. A Negevben még sok keresztény település és templom romjait is felfedeztem.

Amidőn két évvel ezelőtt nyáron visszatértem a világ eme ősbölcsőjéhez, újra végigbarangoltam azon a vidéken, ahol hajdan a történelem hatalmai tobzódtak, ahol kultúrák születtek és összeomlottak és ahol ismételtlen megnyilatkozott Isten lelke.

Most módomban van a Negev-sivatagban meglehetősen pontosan megjelölni azt az utat, amelyen Ábrahám egykor Kánaánból Egyiptomba utazott. Épüget az exodus útját is. S azokat az ösvényeket, amelyeket két ember, két József követett.

A két József.

Az egyik József az volt, akit testvérei kiszolgáltattak a midianitáknak, akik viszont őt Egyiptomba a fáraó gárdakapitányának adták el. Az egyiptomiak szolgálatában nagyvezér lett belőle. A hagyományból tudjuk, hogy a másik József kis családjával hasonlóan tette meg ezt az utat (a Negev-sivatagon és Sinai-félszigeten át), midőn az Űrangyala szólította. Máriával és a kis Jézussal vándorolt keresztül a nabateusok világán. Pogány isteneket látott, akiket pompás templomokban lángoló tiszteletadással öveztek. Útközben valószínűleg zsidó családoknál éjszakázott, akik nabateus közösségekben települtek meg.

Amidőn kísérőimmel legutóbb újra átkeltem a Negeven, minduntalan a csaknem feledésbe merült nabateusok magas kultúrájának nyomaira bukkantunk. A történelem egyik legtehetségesebb népe lehetett: egy nép, amely a sémita és hellén kultúrák szoros és remek összeolvadását teremtette meg.

Hogy történetüket elmondhassam, vissza kell nyúlnom a Kr.e. 600-as évekre. Akkoriban Judeát a babiloniak foglalták el. Megsemmisítették a központi kormányzatot, mely a zsidókat felhatalmazta, hogy a Negev táját megműveljék és a beduinokat féken tartásák. A beduinok benyomulásával hamarosan újra lakatlan és kopár vidék lett a Negevből. A törzsek és vándorok mindenütt önvédelemre szorultak. Káosz uralkodott. Lassanként azonban itt-ott, a babiloni uralom alatt levő Déljordanában is, új mozgalom ütötte fel a fejét — Arábiából érkezett új jövevények vették át a hatalmat és kitűnően értettek annak gyakorlásához. Ezek voltak a nabateusok.

Az utóbbi hét év során a Negevben százával találtuk meg szétszórt településeiket. Ezekhez soroljuk azokat is, amelyeket még Déljordanában találtunk. Amit a nabateusok kezdeményeztek, annak mindig valami sajátos, megváltoztathatatlan jellege volt. Köveket vájtak a hegyekből egész városok számára. A természetlen dombok sivárságában mutatták ki hallatlan leleményességüket: értettek ahhoz, hogy a legcsekélyebb esővizet is felfogják és megőrzik. A mezőgazdaságot magas szintre virágoztatták fel. Megművelték a földet és felfogták az esővizet, úgy ahogy azt előtük az edomiták, moabiták és zsidók tették.

Szívesen éltem volna a nabateusok között, amikor e zord országot Hillel rabbi és Jézus idején uralták. Érzékenyek és művészek, dolgozók és leleményesek, bátrak és drámaiak voltak. Minden jel arra mutat, hogy e népet életöröm és erő töltötte el. A föld termékei, mindennemű állatok és madarak voltak művészetük témái; a termékenység isteneit tisztelték.

A „sémita” Zeus.

A nabateusok (éppúgy mint Jézus) arám nyelven beszéltek s írásuk éppoly különleges volt, mint ők maguk. Görögül is folyékonyan beszéltek. A sémita és hellén művészetet a sajátjukkal olvasztották össze s ebből az ötvözetből valamilyen egész különleges sajátosság származott.

Az áruikkal megrakott hajók a Földközi tenger kikötőiből Alexandriába, az Égei szigetekre és Itáliába vitorláztak. Rodosz szigetén nabateus felírásra bukkantam, nabateus isten szobrát láttam Pozzuoliban, Nápolytól délkeletre.

Szerencsém volt, amikor évekkel ezelőtt kiáshattam az egyetlen teljes épségben megmaradt nabateus templomot. Déljordanában, félreeső domb tetején áll e templom s úgy emelkedik ki a Vádi Hésa csodás hegyszakadékból, mint valami világítótorony. Bibliai időkben a Vádi Hésát a Zered folyó szelte át és természetes határt képezett Edom és Moab királyságok között. Itt a nabateus istenségek egész panteonjára bukkantunk. Hasonlítotak a görög istenekre.

Sohasem felejttem el azt a pillanatot, amikor ásatásaink során egy szobor felső részére bukkantunk, amely Zeus görög istenre hasonlított. E stilizált formájú impozáns fej gondosan fodrozott hajfürtjeivel és finoman kidolgozott fodros szakállával semmiképpen sem látszott nabateus eredetűnek. Amidőn azonban el-takarítottuk az alakokat körülvevő kövek maradványát, ráismertünk, hogy a szobor sémita istent ábrázol hellén arcvonásokkal és hellén mezben. Hadad, a mennydörgés istene volt, villámmal felfegyverkezve és állatokkal körülveve, amelyek az emberi erőt jelképezték. Itt, a nabateus templom romjaiban a sémita és hellén kultúrák összeolvadásának egyik csodálatos megnyilvánulására találtunk.

A nabateusok, zsidók és első keresztények megnyilvánulásaiban sok volt a közös vonás, különösen még a Kr.u. 1. században.

Nabateusok éltek és kereskedtek Pereában is, a Jordán folyótól keletre, ahol Jézus vonult át, amikor útja Názáretből Jeruzsálembe vitt.

Heródes szerelme

A zsidók, nabateusok és első keresztények kölcsönös vonatkozásait a legszemléltetőbben világítja meg az a történet, amely Heródes Antipás életéről és szerelméről szól. A nagy Heródes fia volt, legéletrévalóbb, végül azonban legszerencsétlenebb fia!

42 évig uralkodott Galilea és Perea fölött, Kr.e. 4-től Kr.u. 39-ig. Unokahugának s egyben sógornőjének — Heródiásnak telhetetlen becsvágya és unokaöccsének mesterkedései okozták azt, hogy ekkor Heródes Antipást Caligula római császár a galliai Lyonba száműzte.

Jézus egész élete Heródes Antipás uralmának idejére esik; sőt, életének egy részét Galileában töltötte, amely közvetlen hatalmi körzetébe tartozott és Pereával együtt alkotta a Négyek Hercegségét. Keresztelő János fejvétele sohasem következett volna be, ha azt Machaerushban, birodalma egyik legszebb városában nem ő rendezte volna el.

Heródes Antipás beleszeretett sógornőjébe, Rómában élő féltestvérének feleségébe. Heró-

des Antipás mindent megkísérelt, hogy szabadulhasson feleségétől, aki IV. Ar nagy nabateus király leánya volt. Machaerusból elmenekült délre, apjának dalmába, amikor megtudta férjének s kait. Életét veszélyben látta, ezért a helyét Heródes Antipás mellett Heródiás:

Keresztelő János, a rabbi, nem nézhet lenni a levita törvény illeten megszegt törvény tiltja a házasságot a testvér fevel, amíg az él. Így tehát bátran tiltal „...János azt mondá Heródesnek: Ne bad néked a testvéred feleségével. Heródiás pedig ólalkodik vala utána, é akarja vala őt ölni...” (Márk. 6 : 18—1 Heródiás haragja nem is csillapodott, Jánost le nem fejezték.

Sok közös vonás található Heródes Arban és IV. Arétásban, annak ellenére, ellenszenvvel viseltettek egymással szemgörg és az arám volt közös nyelvük, s a életformát szerették. Nagy tetteket a véghezvinni, ez volt a szenvedélyük s a vetlen vagy közvetett függőség Rómát szüntelen keserűségük. Állandóan résen lenniök, mert életüket állandóan v fenyegette, különösen ha a szigorúhi valamelyik cselekedetükkel megbotránkták. Valószínűleg ez lehetett az oka anr hogy a Damaszkuszbba érkezett tarzusi IV. Arétás nevében uralkodó nabateus mányzó elfogatta és börtönbe záratta.

Amikor a fiatal keresztényiség világhat má nőtt, a nabateusok leszármazóinak : szerep jutott a bizánci gazdaság és b egyház csodálatos fejlődésében, amely Negev területén szemmeláthatóan tért

Bizánc a sivatagban.

E bizánci fejlődés sohasem lett volna : séges, ha arra a nabateusok már ideje nem készítették volna elő a talajt. A olyan ország volt, amelyben csak a szív szellem erejével lehetett érvényesülni; ke változatos ország volt ez, amely súly tartós befolyással volt Izrael hitére s a k tyenség útjára és fejlődésére.

Egészen természetes volt az, hogy az keresztények Istennel való közösségük vigaszukat a Negev csöndjében és magány keresték (köztük voltak az esszenusok is, az utóbbi években a Vörös-tenger partvic felfedezett irattekercsek révén időszerű j tőségre tettek szert). Aszkétizmusuk pld. 1 részt a rahabíták szigorú gyakorlatair parancsokra vezethető vissza s mint az iz ták „rokonnépe” a nabateusok mellett a gevből éltek.

Az első keresztény szerzetesek közül hányan Judea déli részén a Negev zord gányába és csöndjébe vonultak el. Amikor muk megnövekedett, kolostorok falai zárkóztak be. Települések fejlődtek ki s e : az egyházak támogatták. Jómódra tettek : mivel gazdagon megrakott karavánok v tak át a régi hadak útján. A keresztényen eme első éveiben újból liktetett az él Negevben.

Az unokákból keresztények lettek.

A felépített bizánci templomok nagy rendkívül szép és pompás volt. A mezőga ság virágozott, a kolostorok, teológiai isk kereskedelmi települések és a karavánk kedelem hatalmasan megnövelte az élelm : rek, a bor, az olaj, a fűszerek és a tör keresztletét, hogy az az egyházi és világi íg ket kielégíthesse. Minden talpalatnyi ft megműveltek. E napokban a Negev áll : lakossága mintegy 150.000 lelket számlált.

(Folytatás a 6. old

O-magyar Mária-siralom

— 1300 körül —

*Nem tudtam, mi a siralom.
Most siralommal zokogok,
Bútól aszok, epedek.*

*Zsidók világosságomtól,
Megfosztanak én fiamtól,
Az én édes örömemtől.*

*Ó én édes uram,
Egyetlenegy fiam,
Síró anyát tekintsed,
Bújából őt kivonjad!*

*Szemem könnytől árad,
Szívem bútól fárad,
Te véred hullása
Szívem alélása.*

*Világnak világa,
Virágnak virága,
Keservesen kínzanak,
Vas szegekkel átvernek!*

*Jaj nekem, én fiam!
édes vagy, mint a méz,
De szépséged meggyalázzák,
véred hull, mint a víz.*

*Siralmam, foházkodásom
belőlem kifakad.
Én szívemnek belső búja,
mely soha nem enyhül.*

*Végy magadhoz engem, halál,
egyetlenem éljen,
Maradjon meg az én uram,
világ tőle féljen!*

*Ó az igaz Simeonnak
bizonyos szava teljesült:
Én érzem e bú törét,
melyet egykor jövendőlt.*

*Tetőled válnom kell,
de éppen nem boldogan,
Mikor így kínoznak,
én fiam, halálosan!*

*Zsidó, mit tépsz törvénytelenül?
Fiam mért hal büntelenül?
Meggfogván, rángatván,
Öklözvén, kötözvén
Megöled!*

*Kegyelmezzetek fiamnak,
Nem kell kegyelem magamnak —
Avagy halál kinjával
Anyát édes fiával
Vele együtt öljétek!*

(Mészöly Gedeon átírása mai köznyelvi szavakkal és mai helyesírással.)

IGE

„Boldogok, akik nem látnak és hisznek”.
(János Evangéliuma 20 : 29.)

Húsvétot ünnepeltünk: az Úr Jézus Krisztus feltámadásának ünnepét. Álljunk meg azért gondolatban ennél a történetnél, amelyben János evangélista leírja, hogyan jelent meg a feltámadott Úr Jézus Tamás apostolnak és hogyan jutott el ez a hitetlen tanítvány az élő hit boldog bizonyosságához.

Elgondolkoztál-e már azon, Testvér, hogy miért nem végződik az evangélium Krisztus feltámadásának a tudtuladásával? Hogy miért írják le az evangélisták — különösen János apostol — olyan részletesen, hogy a Megváltó feltámadása után ismételtan megjelent tanítványainak? Ezzel mintegy hangsúlyozni akarják, hogy nem elég csupán hallani a Krisztus feltámadásáról, hanem ezt az igazságot hittel el kell fogadni. A tanítványok is hallották a szent asszonyoktól húsvét reggelén, hogy az Úr feltámadott, mégis először nem akartak hinni nekik. A Feltámadott kellett hogy meggyőzze őket, hogy Ő él. Ez ma is így van. Óriási különbség van a között, hogy valaki hall az Úr feltámadásáról és a között, hogy ő öntudatosan bizonyosságot tesz arról: „tudom, az én Megváltóm él.” Ennek hitbeli átélése a Szent Lélek munkája a szívünkben.

Tamás apostol története is ezt bizonyítja. Amikor az Úr Jézus a keresztfán meghalt, Tamás hite fundamentumaiban rendült meg. Addig a pillanatig remélte, hogy a Messiás végül is diadalmaskodni fog ellenfelei fölött. A kereszthalállal azonban e remény utolsó szikrája is eltűnt a szívéből. Tamás elveszítette az Úr Jézust, mivel elveszítette a hitét. Nagypéntek után hitetlen lett. Ebből látjuk, hogy a hit nem olyan birtok, amit valaki nyugodtan élvezhet. Ha nem ügyel rá, a megpróbáltatás idején elveszitheti.

Nehéz megpróbáltatást jelentettek Tamás számára ezek a napok. Hallotta ugyan a többi apostol bizonyágtevését a feltámadott Úr Jézusról, azonban ő ezt nem tudta elhinni. És így nem volt lelkének sem békesége, sem öröme. A kételkedés rágta szívét. A húsvéti örömmüzenetre csak annyit tudott felelni: „Ha nem látom az Ő kézei a szegek helyeit és be nem bocsátom ujjaimat a szegek helyébe és az én kezemet be nem bocsátom az ő oldalába, semmiképpen el nem hiszem”.

Tamás elveszítette az Úr Jézust, azonban az Úr Jézus nem veszítette el Tamást. A Jó Pásztor jön, hogy az elvesztettet megkeresse és közösségébe visszafogadja. Drága vigasztalás ez a hívő léleknek: az Úr nem engedi, hogy egy is elveszen az Ővéi közül. Az Úr azonban nem jön mindjárt az eltévedett tanítványhoz. Tamásnak 8 napig kellett várni. A megpróbáltatás 8 hosszú, nehéz napja. Milyen sokszor megismétlődik ez. A megpróbáltatás lesújt minket, szeretnők, hogy hamar vége lenne, imádkozunk érte és mégis... semmi változás! Ilyenkor merül fel a gondolat: vajjon elfeledkezett az Úr rólunk? Tanuljuk meg ebből a történetből türelemmel és bizalommal várni az Úr idejét.

Tamás nem tudta hitét a többiek tekintélyére alapítani. Vannak emberek, akiknek a hite csupán tradíció alapszik. Csupán azért tartoznak az egyházhoz, mert szüleik annak tagjai voltak és őket még gyermekkorukban megkeresztelték. Csak azért járnak templomba, mivel gyermekkoruk óta megszokták. Az ilyen hitnek a megpróbáltatás idején nincs semmi erőssége. Úgy összeomlik, mint a homokra épített ház. A hit nem azt jelenti, hogy egyszerűen elfogadjuk mások — szülők, lelkipász-

torok — véleményét, hanem, hogy mi magunk meggyőződünk annak igazságáról. E tekintetben Tamás példa a számunkra.

„Boldogok, akik nem látnak és mégis hisznek”. Mindig nehéz: nem látni és mégis hinni. Azonban éppen itt bizonyosodik meg az Ige: a hit a reménylett dolgok valósága és a nem látott dolgokról való meggyőződés” (Zsld. levél 11 : 1.)

Tamás apostolnak megadatott a feltámadott Úr Jézust látni és így újra élő hithez jutni. Ez különös isteni kegyelem volt, amit a későbbi korban élők nem kaptak meg. Mégis nem állunk e tekintetben bizonyosság nélkül. Hiszen nálunk van Isten Igéje. És az Ige prédikálása a Szent Lélek munkája nyomán a hitet ébreszti és neveli szívünkben.

Boldog ember, aki lelki szemével az Igében a feltámadott Krisztust látja. Boldog, aki hallja és hittel fogadja az élő Isten bizonyosságát az Ő Szent Fiáról. Isten Szent Lelke most is munkálkodik és embereket, akik testi szemükkel nem látták az Urat, az Ő tanúivá tesz. Nem látni és mégis hinni: ez lehetetlen, mondja a természeti ember. Nem látni és mégis hinni: ez a Szent Lélek csodája, mondja a hívő.

János evangélista azért írta evangéliumát, hogy Te, Testvér, hidd, hogy Jézus a Krisztus, az Isten Fia és ezt híven életed legyen az Ő nevében. Csak akkor lesz idvességes húsvéti ünneped. Csak akkor lesz életed valóban békés, áldott és Isten dicsőségét szolgáló élet.

Ilyen ünnepet, ilyen élett adjon Neked a feltámadott Úr Jézus Krisztus!

K. J.

Weöres Sándor:

Mária siralma

*Nem tudtam a bűről,
most a bú megölel,
halványsággal belehel.
Jaj nekem, én fiam,
égt virágszál,
igen elváltottál,
messzire távoztál.
Iszonyú vasszegek
török a csontodat,
facsarják izmodat,
jaj én fiam, én fiam,
fekető vérel
csombókos a hajad.
Az éjjel álmomban
kicsi baba voltál,
fürdettelek téged
egy nagy tekenőben.
Abban a nagy tekenőben
tükrözött az égbolt,
jaj én fiam, én fiam,
két szemed is kék volt.
Gonoszok lándzsája
szúrja át a melled,
gyere vissza, jaj én fiam,
maradj anyád mellett.
Álmomban csókoltam
apró dundi lábad,
mosolygott a csöpp száad,
jaj én fiam, én fiam,
hadd menjek utánad.
Véred hullása
szemeim sírása,
szép arcodnak hervadása
szívem szakadása.
Gógicsélve heverésztél
két karomba dőlve,
hullt, csak hullt a zápor könnyem
a nagy tekenőbe.
Rászegeztek a keresztre,
nem igaz, nem, nem,
jaj nekem, megfulladok,
fogjatok föl engem.
Szived fárad,
karod is kiszárad,
éjjeltájban sötét hollók
tépázzák a vállad.
Jaj nekem, én fiam,
jaj én fiam.*

A történelem poklái

A gyűjtőtáborok rendszere ellen küzdő nemzetközi bizottság a Kínai Népköztársaságban bevezetett kényszermunkáról egy idővel ezelőtt kétkötetes „Fehérkönyv”-et adott ki. Az első kötet a kényszermunkát vázolja és megjegyzéseket fűz hozzá, a második kötet a vizsgálati anyagot és a tanúvallomásokat ismerteti.

Tudomásunk szerint ez a Bizottság már több Fehérkönyvet adott ki a szovjet gyűjtőtáborokról, a görögországi internálótáborokról, spanyol büntetőrendszeréről, a politikai foglyok helyzetéről Tuniszban és külön jelentésben ismertette az Algériában bevezetett rendőri intézkedéseket.

E vizsgálatok során mindenütt ugyanazok a jelenségek ütköztek ki: az önkény, a politikai indokból történt beavatkozás az igazságszolgáltatás területére — s ezzel az igazságszolgáltatás korrumpálása, a jog leple alatt történő leszármolás, az ellenzék kiküszöbölése a győztes párt részéről, a szolgátság rendszeresítése.

A történelemkönyvek, amikor beszámolnak a múltból, e szörnyűségeket szemérmesen tárgyilagos nyelvezetbe burkolják: ma már senki sem vált ki felháborodást a nantesiak vízbefojtása, vagy a szent-bertalanéji embermészárlás. A Bizottság Fehérkönyveiben a bíráló szigora mély emberszeretettel társul, amikor a történelem szennyését szellőztetik. Régi emlékek jutnak eszünkbe, látjuk az asszír vagy római domborműveket, amelyek a rabok meneteit ábrázolják, gondolunk arra a magas árra, amelyet a piramisokért és Szentpétervárért hajdan fizetni kellett. Vajon ma igazán nyugodtak lehetünk-e? Itt a 20. század civilizációja, a jogegyenlőség, a nép maga választja kormányát, a népért s a néppel történik minden... Ez néhány országban valóban így is van; a másik oldalon, a Fehérkönyvekből viszont elének táru az elnyomás: börtönökkel, gyűjtőtáborokkal és kínzásokkal.

A Kínai Népköztársaságban nemcsak a politikai elnyomás öitött meglepő méreteket e hatalmas ország lakosainak számára vizonyítva; kétségtelenül milliókra rúg a kényszermunkatáborokban sínylődő kínaiak száma is. A gyűjtőtáborokban megfigyelhető állandó jelenségeket nagyrészt itt is megtaláljuk, többek között azt, hogy itt is ingyenes fizikai munka felhasználásával hajtják végre a párt hatalmának megerősítést célzó nagy munkákat. A kínaiak jellegzetes tulajdonságai: az udvariasság, a rugalmasság és a kegyetlenség azonban itt is különösen kiütököznek. Nemcsak a fizikai, hanem a lelki kényszert is alkalmazják, amelyet „agymosás”-nak szoktak nevezni. Ez a jogszolgáltatás terén is megnyilatkozik, ha itt ugyan jogról egyáltalában lehet beszélni, mivel az igazságszolgáltatás minden formája kizárólag csak politikai célokat szolgál és mindenek fölé helyezi azt az alapigazságot, hogy a kormány szent, igazságos és jószágos. Ó a te Urad, Istened.

Ha a Kínai Népköztársaság mai történetét vizsgáljuk, úgy természetesen nem szabad csak a Fehérkönyvből kiindulni. Nem szabad lebecsülnünk azt a nagy fejlődést, amelyet a kínai forradalom segített elő; nem szabad hallgatónlag elsiklanunk a kínai kommunisták hatalmas erőfeszítése mellett sem, amelyek azt célozzák, hogy hazájuk a modern nagy nemzetek sorába emelkedjék.

Jó volna azonban, ha azok az utasok, akik néhány hetet vagy hónapot töltenek Kínában és csodálattal szemlélik a kínai forradalomban az új világ létrejöttét, egy felszabadított nép (ugyan mitől?) boldog és örömteljes jövőjét hirdető hajnalhasadását, e dokumentumokról is tudomást szerezzenek, amelyek egy gondosan takargatott valóságról rántják le a leplet. Akik rőzsás színben látják a kommunizmust és némi naivitással azt hiszik, hogy a történelemnek ebben az irányban kell haladnia, azok szívesen hűnynek szemet a forradalom

eme árnyoldalai fölött, vagy azokat csak szükséges rossznak tekintik, — hevesen tiltakoznak azonban, ha e folyamatnak ők is áldozataivá válnak. Szükséges rossz nincs, s a gonosz ösztönök: az árulás, a becsűség, a gyűlölet, a szadizmus és a kegyetlenség rendszeres felhasználása már magában véve is elvetendő, még akkor is, ha egy szebb jövő érdekében történik.

Elképzelhetünk-e a művelt kínainál tökéletesebb, tapintatosabb, csiszoltabb embert? Vajon Franciaországban a „becsületes emberek” útját állhatták-e a tricoteuse-ök rémtetteinek a forradalom idején?

E vizsgálati anyagot olvasva elének táru a

kultúra gyengesége, törekenysége, s úgy tűn mintha e gyengeség már magában hordana halál csírát. Együttal azonban bámulat adozunk azoknak a kínaiaknak, akik a nyomás súlya alatt görnyedve sem engednek, hogy fölöttük urrá legyen a mai konformizmus és megvédik a — mindenütt egyformán érvényes — emberi becsületet.

Magatartásuk, amely számunkra is példát állít, feltárja előttünk azt az igazságot, hogy a legsötétebb és legfelháborítóbb tragédia ölen születik meg reménységünk legmegkapó látomása: „ave crux, spes unica”.

(Réforme)

ALBERT FIN

Leveszik-e André Gide műveit az „Index”-ről?

„A tiltott könyvek index”-ének revíziója.

Ottaviani bíboros, a Szent Officium titkára, akinek kommunistaelenes megnyilatkozásait világszerte ismerik, nemrég bizottságot alakított azzal a rendeltetéssel, hogy a „Tiltott könyvek index”-ét, a katolikus egyház egyik legtöbb vitára alkalmat adó intézményét revízió alá vegye. Nyilván ezzel válaszolt XXIII. János pápa sok püspök és katolikus egyetem kezdeményezésére, akik már régóta az Index „korszerűsítése” mellett foglaltak állást. Nem igen tévedünk, ha e ma 5000 műre kiterjedő könyvjegyzék „átgyomlálását”, mely művek olvasását a katolikus híveknek súlyos egyházi büntetés terhe mellett megtiltották, a második vatikáni zsinattal hozzuk összefüggésbe, amely a keresztény egység témája mellett egy a katolikus egyház belső rendje szemszögéből valószínűleg még fontosabb témát, az egyház tanításainak a modern időkre való alkalmazását és korszerűsítését tárgyalja majd.

A Szent Officium e néven csak 1908 óta áll fenn. A régi inkvizíciós kongregációnak utóda, amelyet III. Pál pápa 1542-ben a reformációs hitvallások leküzdésére alapított. 1915-ben XV. Benedek pápa az addig különálló Index-Kongregációt feloszlatta és ennek feladatait szintén a Szent Officiumra bízta. A Szent Officium a hit- és erkölcsvédelmi kérdések legmagasabb fóruma, amelynek az a katolikus körökben sem mindig hálásnak tartott feladata, hogy a katolikus egyház dogmaállományát eretnek befolyásoktól mentesen tartsa. Az Index előszava azzal igazolja az Index-Bizottság működését, hogy utal az Apostolok Cselekedeteinek egyik versére (19, 19), amelyben arról van szó, hogy az efézusi hívők elégették a pogányok babonás könyveit.

Ha a katolikus egyház az Index tervezett revíziójával nyilván enyhíteni akarja a hagyományos cenzúragyakorlatot, úgy ezzel olyan fejlődésnek nyitja meg az utat, amely nem jön váratlanul. Már több mint egy éve nagy felűntést keltett az „Osservatore Romano” egy jelentéktelennek látszó közleménye, amely röviden közli, hogy Victor Hugo „Nyomorultak” című ötkötetes művét levették az Indexről. Bár ez a hatalmas és a latin népek körében még ma is nagyon népszerű regény nem tartalmaz tulajdonképeni támadásokat a katolikus hit tanai ellen, a francia írónak a humanista és romantikus szocializmuson szárnyaló és a burzsoáziát vádoló retorikája mégis nagyban hozzájárult ahhoz, hogy a marxizmus tanait a széles néprétegek körében elterjessze. Ez lehetett oka annak, hogy a Vatikán 1864-ben helyesebbnek vélte „A nyomorultak”-at egyházi átokkal sújtani. 1959-ben a San Paolo katolikus kiadó vállalat a könyvet időszzerűen átdolgozott formában adta ki.

A pápa irányelvei

Nem a véletlen játéka volt, hogy a pápai átok visszavonása egybeesett a „revizorok” (így hívják e kényes feladattal megbízott cenzorokat) tanulmányi konferenciájával. XXIII. János pápa ez alkalommal audienciáján bi-

zonyos irányelvekkel látta el a cenzorok „Egészséges realizmusról” beszélt, „amelyn ugyan az eredendő bűn tudatában kell maradnia, de a hamvadozó kanócot sem szabad eltanian”. János pápa, aki könnyű kézzel szeruralkodni, nem javasolta munkájuk során intranzigens keménységet, amely csak megalde nem vezet a bánathoz és emlékeztette őt első enciklikájára: „Ahol szükséges, ott tanunk egységet, kétes esetekben adjunk szabadságot és mindenkor cselekedjünk szeretettel”.

Elődje, XII. Pius pápa utolsó éveiben aránylag eléggé gyakran alkalmazta a könyvek tilalmazását. Pontifikálásának idején a legismertebb írók sorát sújtotta index-dekrétumával. Így Jean-Paul Sartre és Simone de Beauvoir mellett főleg André Gide-t, Alberto Moravia, Miguel de Unamunót és Maritaint. Egyházi körökben elismerik, hogy az esetek 90 %-ában akaratlanul is reklámot jelentett ez az Index tett íróknak, eltekintve attól a támadó felülettől, amelyet a katolikus egyház általában még a nem notóriusan antiklerikál kritikusoknak is nyújtott. XXIII. János pápa úgy látszik e nem kívánt mellékhatásokat telj mértékben ismeri. Eddig még csak egy esetben fogadta el az Index-Bizottság javaslatát, amikor is egy névtelen olasz szerző könyvéről volt szó, amely Jézus életének regényeszerű leírását adja.

Az Index átfűzésével, — amelyen korán sem csak egyházelles, hanem túlynyomórés: olyan szerzők művei szerepelnek, akik hivatalos tanvéleménytől eltértek, — Rómába a tilalmazott könyvek számát mintegy feléi akarják csökkenteni. A tilalmat elsősorban reformáció korából és a reformációs háború idejéből származó könyvekre akarják felfűggeszteni, amelyek ma már csak történeti értékkel bírnak, valamint a filozófiai és természettudományi irodalom műveire, amelyek aránylag kevesen olvasnak.

Nem utolsósorban olyan szellemi alkotásokról van itt szó, amelyek a nyugati világ nagykultúrörökét képezik, mint amilyenek pl. Hume, Locke, Spinoza, Descartes vagy Kant írásai; a „Tiszta Ész kritikája”-t pl. az 182 június 11-én kiadott dekrétummal helyezték indexre.

Ilyen esetekben a művelt katolikusok úgy sem tartják be az egyházi cenzúra határozeit, nem is beszélve arról, hogy e művek in dextre helyezése inkább ártott, mint használ a katolikus egyház tekintélyének. Lehet, hogy e téren ezentűl csak egy korlátozás maradjon fenn: az egyházi szervek megkövetelik, hogy a szerzők a katolikus tanokkal ellentétes véleményeket jegyzetben vagy külön megjelölésse tegyék felismerhetővé.

Az utolsó lehetőség

Ilyen vonatkozásban érdekes lenne tudni vajon megszüntették e Rousseau „Társadalmi Szerződés” és Montesquieu „A Törvények Szelleme” című könyveinek hivatalos kárhoztatását. Mindkét esetben olyan művekről van szó, amelyek a modern reprezentációs demokráci: filozófiájának alapját képezik és amelyeknel

Könyvszemle

Tóth Veremund O.S.B.:

A magyar irodalom története
(szemelvényekkel), Kossuth Kiadó, 1960

Vaskos, 600 oldalas köteteket ritkán adnak ki migráns kiadóink; ez esetben azonban igen helyesen cselekedett a Kossuth-kiadó, midőn a könyvsorozatában a magyar irodalom hosszú és gazdag történetét egyúttal bő szemelvényekkel is ismertetni kívánta. Az emigrációs könyv- és könyvtárhiányban különösen hasznos az olyan könyv, mely irodalomtörténet és irodalomtörténet. Tóth Veremund a fontosabb írók rövid méltatása után jellegzetes szemelvényeket is ad, e szemelvényeket pedig néhány soros stilisztikai magyarázat követi, mely második olvasásra, elmélyült szöveg tanulmányozásra készlet.

A modern irodalomtudomány a tisztán történelmi adattárolás mellett egyre nagyobb helyet biztosít a stilisztikának, az adott szövegek stilisztikai megértését célzó elemzésnek. Ez a modern irányzat, mely a történeti és esztétikai-stilisztikai elemek harmónikus egyensúlyára törekszik, nem maradt hatás nélkül Tóth Veremund könyvére sem, mely a szövegek kapcsán — ha röviden is, de — mindig özlöny a legelengedhetetlenebb nyelvészeti, versani és stilisztikai tudnivalókat.

A szemelvények és a velük kapcsolatos stilisztikai megjegyzések közlése azonban még köntösebb a legfontosabb érdeme ennek a magyar irodalomtörténetnek. Legnagyobb érdeme tárgyilagosság és a tájékozottság. A katolikus szerző kidomborítja a reformáció, az első prérikátorok jelentős irodalomtörténeti szerepét, nem titkolja századunk legtöbb nagy íróinak baloldali rokonszenvét a két háború között, nem túlozza el a katolikus írók és költők szerepét a modern magyar irodalomban, rámutat, ha kell, olyan, kevésbé hízelgő nyelvekre is, melyeket hagyományos hazafias-igény gyakran szeretne elpálástolni. Tájékozottságára pedig azok a jelzők, mellékmondatok, lezárások vallanak, melyekkel a szerző az iro-

lapelveit az összes katolikus pártok magukévá tették. Valószínűleg általában azokat az írásokat fogják a titalom alól kivonni, amelyeknek mai ideológiai harcban a katolikus egyház szempontjából nincs aktuális jelentőségük. Ezzel szemben viszont talán olyan irányzat fog alakulni, amely a soron következő zsinaton élyesebb rendszabályokat követel majd a kommunista, marxista és az általánosan anti-erikális közlemények ellen. Az egyházatyrák hát a jövőben különös gondot fordítanak majd arra, hogy a latin országokban az ortodox marxizmus és a baloldali katolicizmus között gyakran elmosódó határvonalat kommisszummentesen megvonják.

Az egyház „védelmi rendszabályainak” akorlati alkalmazása során az indexhelyesítést ügylátszik végső lehetőségnek tekintni és vérsé feltűnő eszközöket részesít majd nyben. A cenzúra enyhébb alkalmazása leg olyan esetekben látszik indokoltnak, amir katolikus és egyébként egyházhú szerzők éré felfogást nyilvánítanak. Az Index rendabályának gyakran kétélű fegyverén kívüli etőségekre mutatott rá a tavalyi cenzorérzetlet során Rómában Ottaviani bíboros abn a kijelentésében, hogy „az egyház egyébt az utóbbi években inkább javító és gyógyí-orvoslásokat alkalmazott, mint marasztaló leteket: ilyen pld. az az előírás, hogy fertő-öt művekből nem szabad fordításokat készí-í vagy átdolgozott újabb kiadásokat meg-entetni, ha azok egyébként korrigálhatók gy pedig, hogy az eladatlan példányokat ki-í vonni a forgalomból, mint ahogy azt a gári hatóság teszi, amikor romlott élelmisz-: eladását tilalmazza.”

J. S.

dalomtörténeti kutatások legújabb eredményeit szövi bele szövegébe.

Kifogásokat természetesen Tóth Veremund könyve ellen is lehet emelni. Részben szubjektív és éppen ezért nagyon nehéz dolog azon vitatkozni, hogy ki érdemelt volna több, és ki kevesebb helyet. Kérdés például, hogy több hely illeti-e meg Herczeg Ferencet vagy Gárdonyit, mint Krúdy Gyulát. A magyar „fin de siècle”, a Petőfi és Ady közötti kor költészetének a legújabb kutatások nagyobb jelentőséget tulajdonítanak, mint Tóth Veremund. Tankönyvről lévén szó, érthető ugyan, de sajnálatos, hogy az 1945 utáni nemzedék fontosabb képviselőiről (Pillinszky János, Juhász Ferenc) nem tesz említést; Weöres Sándorral azonban, aki Illyés Gyula és József Attila mellett az 1945 előtti nemzedék legnagyobb lírikusa, határozottan mostohán bánt a szerző.

Ha már a kritikánál tartunk, meg kell említeni azt is, hogy a könyv itt-ott túl kevés adatot közöl egy-egy íróról, még legfontosabb műveit sem sorolja fel, hanem megelégszik egy általános kép felvázolásával; ezek a képek rendszerint kitűnőek, de tankönyvbe más is kell: a tanuló pontos adatok köré kell, hogy sűrítse tudását, a képek anélkül elmosódnak emlékezetében.

Tóth Veremund könyve a maga egészében kiváló, a fenti megjegyzések csak részletkérdéseket érintenek. Legfőbb kifogásunk nem is a szerző, hanem a kiadó ellen irányul: a különböző betűtípusok és bekezdések alkalmazása rendszertelen. Az olvasónak nem mindig világos, hogy hol van vége egy-egy fejezetnek, néhány alcím mást sejtet, mint ami utána következik, stb. A tartalomjegyzéket is óvatosan kell használni: Pálóczi Horváth Adám neve pl. sokkal nagyobb betűvel van szedve, mint Virág Benedeké, Virág Benedek viszont sokkal hosszabb méltatást kap a szövegben, mint Pálóczi Horváth Adám. Igen sajnálatos az is, hogy sem a kiadó címe sem a könyv ára nincs feltüntetve: az emigrációnak csak elenyészően kis százaléka él magyar könyvkereskedések közelében, magyar könyveket barátainknál látunk, az ő ajánlásuk alapján veszünk: Az emigráns kiadók azonban nem szoktak címet és árat megemlíteni, és ezért nagyon megnehezítik a magányosabb fajta, vagy elszigetelten élő emigráns feladatát, aki sem a kiadónak nem tud ilymódon írni, sem valami helybeli svéd, holland, stb. könyvkereskedőnél nem tudja megrendelni a könyvet.

Az emigráció egyik legfájdalmasabb problémája az a lassú, fokozott elszakadás a magyar szellemtől, melyet nap mint nap tapasztalunk magyar ismerőseink körében. Különösen fáj ez a tapasztalat a legfiatalabb nemzedék-nél, mely már-már a magyar nyelvtől is elszakad; különösen nagy probléma tehát éppen ennek a nemzedéknek a magyar nyelven és magyar szellemben való felnevelése. Ezért olyan égetően fontos, hogy legyenek jó magyar tankönyveink. Az otthoni „pártos” tankönyvek olyan egyszemélyesek, annyira elferdítik a valóságot, hogy a mi céljainknak nem felelnek meg. A szabad világban itt-ott működő magyar iskolák pedig nagyrészt igen régi és erősen konzervatív tankönyveket használnak, melyeknek az a veszélye, hogy a tanulók rajtuk keresztül délibábokat látnak, a tudományok régi és részben elavult álláspontjait ismerik meg és nem tartanak lépést a mai magyar valósággal.

Ezért olyan öröndetes Tóth Veremund kiváló irodalomtörténete, mely objektivitásra és korszerűsége törekszik. Sajnos, sőt mondhatnók: szegénytelen, hogy egy kézen össze lehet számolni a több mint tízéves magyar emigrációs könyvkiadás valóban rendkívüli teljesítményeit: a Kossuth Kiadó magyar irodalmi tankönyvét azonban az utókor minden bizonnyal e közé a néhány valóban kiváló emigráns kiadás közé fogja sorolni!

***

Szabó Magda: Disznótör
(Budapest, Szépirodalmi Kiadó, 1960; 21,40 ft.)

Szabó Magda regényének olvasása közben régi emlék derengett fel bennem, egy régi olvasmány emléke: Sherwood Anderson amerikai író „Winesburg, Ohio” című, annakidején híres regényére kellett gondolnom. Az amerikai szerző rövid, egymástól független elbeszélésekben és karcokban mutatja be nekünk egy kisváros lakosait és a sok láncszemből lánc lesz, az elbeszélések összeállnak és az egészből kidomborodik, pontosan, hűen, egy amerikai kisváros élete és hangulata.

Szabó Magda műve nem hasonlít minden tekintetben az amerikai regényre. Sherwood Anderson képeket, hangulatokat állít egymás mellé, melyek együtt a város jelenét ábrázolják. Szabó Magda nem a város életének felelevenítésére törekszik elsősorban, ez csak következménye elbeszélő technikájának. Ő nem képeket, hanem embereket állít egymás mellé, nem a jelent, hanem megannyi, hosszú és bonyolult multat hordozó egyént. A módszer első pillantásra hasonló, de ami Sherwood Andersonnál végeredményben csak keresztmetszet, az itt hosszmetset. A regény cselekményét a szereplők mondják el, minden fejezet egy-egy monológus, melyben múlt és jelen felelevenednek és összefolyznak.

Ennek a monológus-sorozat technikának, ennek az egyébként érdekes módszernek van természetesen hátránya is. Nem arra gondolok, hogy a személy és a szempont állandó változása megzavarja az olvasót, arra sem, hogy nagyon nehéz a stílusban, nyelvhasználatban is állandóan pontosan érzékeltetni ezt a változást, úgyhogy a személyek végül nem mindig különböznek eléggé egymástól és jellemük — különösen a mellékszereplőké — összefolyik; Szabó Magda módszerének elsősorban az a hátránya, hogy szereplői, a benső monológus törvényeit követve, emlékeznek, gondolkodnak, éreznek, de alig beszélnek és alig cselekszenek. A legaktívabb szereplők is szótlan, zárkózott emberek, megközelíthetetlen szigetek; némelyik ki szeretne ugyan törni magányából, de kísérlete eleve kudarcra van ítélve.

A „Disznótör” Tóth János tanító szerencsétlen házasságának története. A rokonszenves, de naív és gyenge tanító egyik magántanítványának a nővérét, a gögös Kémery Paulát vette feleségül. Csak lassan, hosszú évek során jön rá tévedésére, szerencsétlenségére. A két házastárs és rokonaik, barátaik monológusai- ban felelevenedik a múlt, a házasság hosszú évei, és az utolsó fejezetekben egyre erősebben lüktet a jelen, a drámai „ráeszmélés”.

Szabó Magda könyve elsősorban lélektani regény. Társadalmi regény csak annyiban, amennyiben a tanító és felesége közötti ellentét részben társadalmi különbségekre vezethető vissza. Ezeket a különbségeket azonban nem nagyolja el a szerző, nem ír „pártos”, „osztályharcos” regényt, a képet a valóságnak megfelelően árnyékolja.

Jó regényt írni ma nem könnyű dolog Magyarországon. Szabó Magda nemcsak kiváló, hanem az adott körülmények között igen őszinte regényt is írt és regényeivel már a fiatal regényírógárda élvonalába került. Sikerére vall, hogy kiadója a „Disznótör”-t már kilencezer példányban jelentette meg.

Az őszinteség persze nem egyszerű probléma odahaza. Akárcsak Thurzó Gábornak, Szabó Magdának is szemére vehetik a kommunisták és az antikommunisták egyaránt, hogy könnyű aránylag őszintén írni a letűnt és hatalmától megfosztott volt úri osztályról. Azt azonban elfelejtik a kritikusok, hogy bizonyos témákról, pl. a kommunista munkásmozgalomról, vagy a mai magyar munkás életéről, teljesen lehetetlen őszintén írni; a tilos témák csak öngyilkosjelölteknek vagy hivatásos hazudozóknak valók. Örömlünk kell tehát annak, ha legalább a nem halálosan veszélyes kérdésekről ír időnként otthon valaki egy jó és őszinte regényt.

K. V. A.

Felkérjük olvasóinkat, hogy 1961. évi előfizetésüket szíveskedjenek mielőbb rendezni. Lapunk egészséges működéséhez elengedhetetlenül szükséges az olvasók rendszeres anyagi támogatása is. Az előfizetési díjat az országos terjesztőnek vagy közvetlenül a hollandiai csekkszám-lára küldjük be!

SZERKESZTŐSÉG.

Meghalt Vásárhelyi János, kolozsvári református püspök.

Ausztriában a protestánsok száma egyre növekszik és jelenleg megközelíti a fél milliót. (Ausztriának összesen 7 millió lakosa van.) A minegy 160 protestáns gyülekezet közül 8 református, a többi evangélikus. Az Egyház vezetője May Gerhard püspök. A lelkipásztorok száma több mint 250, a lélekési állásoké több mint ötszáz.

Az egyházak közötti zsolotáralköltő bizottság Hollandiában elkészült a 150 zsolotár újraköltésével. Az új zsolotároskönyv 1961 tavaszán jelenik meg.

Uruguayban „A fény” címmel negyedévenként megjelenő szemlét indított meg Kovács Pál lelkipásztor múlt év decemberében. E sajtótermék kapocs kíván lenni a Montevideóban és a vidéken szórványban élő magyar protestánsok között.

Izrael lakossága jelenleg több mint 2 millió. Ebből 52.000 keresztyén; közelebről 2.000 protestáns, a többi római katolikus és görög keleti.

Dr. Dibelius Ottó püspök, a németországi Evangélikus Egyház tanácsának az elnöke magas életkorára való tekintettel egyházi tisztségéről lemondott. A Berlinben tartott februári zsinaton utódjául dr. Scharf Kurt Berlin-Brandenburg-i szuperintendenszt választották. A következő 6 évben ő lesz a 40 milliós Evangélikus Egyház címzetes feje. A tanács helyettes elnökévé dr. Lilje Hanns hannoveri püspököt választották meg.

Boegner Marc francia lelkipásztor, a Fédération Protestante de France (Francia Protestáns Szövetség) ismert elnöke tisztségéről lemondott. Utódja Westphal Charles lelkipásztor lett.

Dr. Asche Siegfried a Wartburg-intézet igazgatója múlt év végén Nyugat-Németországba menekült. Nyolc évig állott ennek az intézetnek az élén és ez idő alatt sokat tett azért, hogy Wartburg várát az eredeti állapotban tartsák meg, azonkívül sok értékes dokumentumot és műkincset mentett meg a pusztulástól. Számos közleményt írt Luther Mártonról és Wartburgról. Menekülésének okát abban jelölte meg, hogy a Kelet-Németország-i kommunista rezsim lehetetlenné tette számára a további munkát. (Bölcs Frigyes százsz választófejedelem 1521 május 4-től 1522 március 3-ig tartotta fogságban Wartburg várában Luther Márton reformátort, hogy életét ilyen módon védje meg ellenfelei támadásától. Wartburgi „fogsága” alatt Luther intenzív irodalmi munkásságot folytatott; ekkor készítette el az Újszövetség német fordítását.)

Az Egyesült Presbyteri Egyház (United Presbyterian Church) legfőbb funkcionáriusa dr. E. C. Blake a december 4-én San Franciscóban tartott gyűlésén javaslatot tett arra, hogy az Egyesült Államok négy nagy protestáns egyháza egyesüljön és így egy új nagy egyházat alkosson. Az Unióban résztvevő egyházak: a Methodista Egyház (10 millió lélek), az Episcopális Egyház (3 millió), az Egyesült Presbyteri Egyház (3 millió) és Krisztus Egyesült Egyháza (2.225.000).

(Folytatás a 2. oldalról)

A virágzás korszakának azonban hirtelen véget vetett az Izlám hatalomra jutása a Kr.e. 7. század elején. Bekövetkezett a Negev hanyatlása, újra sivataggá változott és az maradt napjainkig. Ma az újjászületett izraeli állam a sivatagot újból megpróbálja visszavarázsolni virágzó országgá.

A bizánci korszakban a Negevben mélyreható folyamat ment végbe: az ország nabateus lakossága felvette a keresztyéniséget. Gyakorlatilag őbelőlük állott a Negev egész lakossága az aránylag kisszámú zsidóságon kívül, amely megtartotta zsidó jellegét és ahhoz később is hű maradt. A nabateusok építkeztek, remek mozaikpadlójú templomokban tartották istentiszteleteiket, amelyek csodálatosan hasonlítottak az akkori bizánci templomokra s ezeket is valószínűleg ugyanazok a kézművesek rakták ki.

A Negevben mindenütt keresztyén bazilikák és templomok kerültek a termékenységre nabateus isteneinek szentelt pogány templomok helyére s gyakran ezekből került ki a keresztyén templomok építőanyaga is. Mindenütt a bizánci keresztyén kereszt díszítette a középületeket és magánházakat. A nabateusok unokáiból keresztyének lettek. A pogány nabateus templomok, amelyeket József és Mária a kis Jézussal láttak, amikor a Negeven vándoroltak át, — mint Máté hirdeti — eltűntek az ország tájképéből, s keresztyén bazilikák épültek föléjük.

A Negevben végzett régészeti kutatások hozzájárultak ahhoz, hogy sikerült egy hatalmas történelmi drámát leleplezni: élénk tárlat az emberiség fejlődésének története, feltárultak évszázados időzések nyomain. Ez három évvel ezelőtt, nyáron, különösen nyilvánvaló lett számomra, amikor a Negevtől a Sinai felé vezető hadak útját kutattam. Ez részben a Vádi Kureisen vezet át, amelynek eléggé széles és száraz folyamágya teraszokkal borított s földjét mindenütt megművelik. A hegyek ormán, ahonnan a Vádi egész hosszát áttekinthettük, a zsidó királyság számos erődítményére bukkantunk, amelyek védőrsége egymással könnyen fényjelzéseket válthatott — nappal füsttel, éjjel tűzkel. Számtalan, még mai is látható ciszterna látta el az erődöket valamint a parasztok falvait vízzel, amelyek alattuk a lejtőkön és azok alatt terültek el. E zsidó ciszternák között találtunk olyanokat is, amelyek még ma is — 3000 év múltán — megtartják a vizet.

A megbízható biblia.

Kísérőimmal e nyomok mentén barangoltunk végig a Vádi Kureis völgyén és eljutottunk a Sinai határáig. Csak öt mértföldnyi út választott el bennünket a Kadesh-barnea vidékétől, amely részegítő szépségű tavaszával tárlat fel előttünk. Itt táboroztak az exodus izraelitái. Nagy kísértésnek kellett ellenállnom mind nekem mind kísérőimnek és az izraeli kormánytól kapott zsidó katonákból álló különítménynek, hogy a határt át ne lépjük és a tavasz e pompáját meg ne látogassuk. Erről azonban lemondunk, nehogy hirtelenjében nemzetközi bonyodalmat idézzünk fel, s így visszafordultunk. Előbb azonban a bibliát forgattuk, hogy megtudjuk kik voltak azok, akik a történelmi időkben előttünk jártak végig ezt az utat.

A negev ősi kegyhelyeinek és kultúráinak felkutatása során az elmúlt 7 év alatt mindig kezemben volt a biblia s teljes bizalommal viseltem történelmi leírásai és támpontjai iránt. Tapasztalatom arra tanított, hogy a biblia kijelentései — ha azokat helyesen értelmezzük és értékeljük — teljesen megbízhatóak. Egyszerűségük néha megdöbbentő, máskor viszont megfoghatatlan.

A biblia történelmi emlékeztetőerejét Homérosz történeteire hasonlíthatjuk. Mi, akik a bibliai történetek és archeológia országában munkálkodunk, megtanultuk, hogy mély

tisztelettel övezzük az emberi szívben s szellemben élően megőrzött események emlékeztetét. A biblia érvényességébe vetett állhatatos hit engem sorra újabb és újabb fedezések felé vitt. Pld. Salamon elveszettne hitt ezion-geberi tengeri kikötőjét a „Királyo első könyve” a következő módon írja le: „Vörös tenger partján az Eloth mentén és Edoi országában”. E leírást szigorúan emlékeztetembe véstem s a kikötőt valóban pontosan ott találtam meg, ahol azt a biblia jelzi.

Históriai útmutató.

Nyomatékosan le kell szögeznünk, hogy bibliai régészethetnek nem az a feladata, hogy biblia helyességét „vizsgálja”. A biblia teológiai érvénye nem szorul és nem is vezet semmilye tudományos vizsgálatra. A rejtélyesség és emberföliőség szorosan kapcsolatos az Iste munkájáról alkotott képünkkel és az abból vetett hittel, s ezek nem az értelemszerű megértés számára való dolgok s nem is függenek attól, hogy őket tapasztalati ténye megerősítsék. A biblia elsősorban teológiai dokumentum marad és csak melleleg lehet történelmi könyv. Az egyiknek igazságal függetlenek attól, hogy a másik helyes-e. Mégis lenne helyes, ha az utóbbit nem vennő figyelembe.

Régészeti munkánk eredményeként módunkban van feljegyezni az emberi nem csodáját teremtő korszakokon át vezető útját, amely később a terror és pusztítás idői követnek. Ezek az izgalmas történelmi útjelzők tetté számomra lehetővé, hogy az exodus izraelitáival vonulhattam ki a Negevebe, hogy a Józsué, Kaleb és kísérik lábnyomait kutassam. Képes voltam szenvedni és örvezni ebben a magasztosságban, e magányban s csöndben, éhen, szomján és félelemben, mir hadjan Ábrahám és József, Jákob fia... maj József és Mária a fiatal nazáreti Jézussal!

NELSON GLUECK

jőjjetek

Keresztyén havi lap.
Szellemi fórum.
Szerkesztőbizottság:

Kibédi Varga Áron, Soós Bálint

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Postbus 7115, Amsterdam-Z. 2., Hollandia.
Postai csekkszámja száma: 316430,
Admiraal de Ruyter Fonds, Utrecht,
Hollandia.

Minden cikkért szerzője felel.
Kéziratokat nem őrzünk meg és nem adunk vissza.

Évi előfizetési díj: Anglia: 10,— sh., Argentína: 90 peso, Ausztrália: 12,— sh., Ausztria: 35,— Sch., Belgium és Luxemburg: 65,— fr., Franciaország: 700,— fr., Hollandia: 5,— gld., Kanada: 1,50 \$, Németország: 5,50 DM., Svájc: 6,— fr., Svédország: 7,— Kr., Uruguay: 13 peso, U.S.A.: 1,50 \$.

Félévi előfizetési díj a fenti összegek fele.

Megrendelhető:

Anglia: Benedek Márton, 17, St. Dunstons Rd., London, W. 6. • Argentína és Uruguay: C. A. Besenyi, Obligado 1155, Adrogué F.C.N.G.R., Prov. Buenos Aires. • Ausztrália: Csörz Győző, 311 Merrylands Rd, Merryland, N.S.W., Domahidy András, 142 Townsend Rd., Subiaco, W. A. • Ausztria: Vér Zoltán, Wien, XXII. Maurichg. 18—20. • Hollandia: Postbus 7115, Amsterdam-Z. 2. Postai csekkszámja száma: 316430, Admiraal de Ruyter Fonds, Utrecht. Németország: Exodus könyvesbolt, Arnulfstr. 146, München 19. • Svájc: Szabó, Mittlerestr. 24, Basel. • Svédország: Z. Balogh, Postbox 17, Vällingby 1. • U.S.A.: Kolosváry Sándor, Buffalo 9., N.Y., P.O.B. 54. Más országokból szíveskedjenek olvasóink közvetlenül a kiadóhivatalhoz fordulni.